

The Wayback Machine - https://web.archive.org/web/201403073529/http://www.pohranici.cz/main.php?CID=9&CUser=34&TID=10&TUser=...

● Home ● Články ● Fotogalerie ● Kalendář ● Katalog odkazů ●

Podobné články

Podobná témata

Občasné

Zajímavosti

Zprávy

Hodnocení

Průměrná známka je **2.25**.
Hodnotili **4** čtenáři.
Tuto stránku shlédlo **5096**
návštěvníků.

Udělte svoji známku
(5 nejhorší, 1 nejlepší)

Bodovat

U Sabotů

Je lepší v Česku či na Slovensku?

O životě na hranici, odstupu od jedné medializované voľbe

Prvého januára 1993 vznikli rozdelením Českej a Slovenskej federatívnej republiky (ČSFR) dva samostatné štáty. Česká republika (ČR) a Slovenská republika (SR).

Obyvatelia Slovenska tento fakt prijali rôznorodo: jedni jasali na námestiach, iní sa cítili by- podvedení, ďalší mali pocit, že stratili vlas- a mnohým to bolo jedno. Časom sa všetky pocity zahali do každodenných problémov a len príležitostne si intenzívnejšie (napríklad pri prechode štátnej hranice, vzájomnom medzishátom hokejovom zápase, v čase dní českých divadiel v Bratislave, keď márne zháňame lístky...) uvedomíme, že "už nie sme spolu". Sú aj ľudia, ktorí boli dlhodobo zasiahnutí realitou rozdelenia republiky a denne sa museli vyrovnáva- s týmto faktom. Hovorím o obyvateľoch žijúcich na slovensko-moravskom pomedzí, na "novej" hranici. Ona zas až taká nová nebola - existovala aj v spoločnom štáte, ale de facto nezasahovala ľuďom do života.

Možno si ešte spomeniete, že po rozdelení zostali dve sporné lokality, kde sa obyvatelia akoby nevedeli rozhodnú-, "kam patria". Zvonku sa to zdalo podivné až špekulatívne, médiá (ako je ich dobrým zvykom) veľmi "zasvätené" informovali. Padali veľké slová o národnej hrdosti, vlastenectve a obyvatelia osád U Sabotov (čes. U Sabotů) a Sidonia (Sidónia, čes. Sidonie) nemali pokojný spánok. O čo naozaj šlo? Čo pre nich v praxi znamenalo rozdelenie spoločného štátu a to, že mali za humnami hraničnú čiaru? Na viac ako storočnej histórii jednej zo sporných lokalít sa pokúsím nájs- možnú odpoveď.

Sabotovci

Osadu so slovenským názvom U Sabotov a českým U Sabotů dnes už na mape nenájdete. V septembri 1998 bola osada, administratívne patriaca k obci Vrbovce, premenovaná na miestnu čas- Šance. Je to údajne historicky odôvodnený názov. Problém teda zmizol z očí a z máp. Kam až siaha problém s touto lokalitou a čo znamenal pre jej obyvateľov? Začnem od začiatku - vznikom osady.

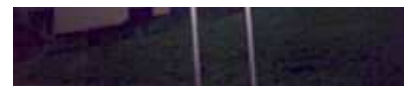
Podľa ústneho podania, ktoré sa traduje u miestneho obyvateľstva, založil osadu v roku 1873 ešte za Rakúsko-Uhorska Martin Privratský z neďalekej kopanice patriacej k slovenskej dedine Vrbovce. Bol dobrý hospodár a zisky investoval do pozemkov. Tak si kúpil od istého Tomčalu dva hektáre pri hradskej, spájajúcej Vrbovce s Javorníkom a Velkou nad Veličkou na moravskej strane. V čase súkromného vlastníctva došlo k prozaickej veci: pozemok z chotára moravskej obce Javorník si kúpil od jeho moravského vlastníka solventný slovenský gazda. Postavil si tam dom a hospodáril. Mal dve dcéry. Jednu si vzal za ženu istý Slovák Sabota, majetok po svokrovcach zdedil a zveľadil. Po prvej svetovej vojne tu už stálo domov pä-. Osada sa rozrástla až po druhej svetovej vojne. Lacné pozemky lákali nových osadníkov zo slovenskej strany. Ako to bolo s hranicami?

Hranica tu bola "odjakživa", presnejšie od rakúsko-maďarského vyrovnania v 1867. Oddelovala Rakúsy od Uhier. Traduje sa, že ostro sledovaní slovenskí národovci si chodili "uľavova-" za hranicu, kde na nich už maďarskí žandári nemali právo. Tolkto miestna ľudová povedačka. Faktom zostáva, že hraničná čiara oddelujúca Moravu od Slovenska tu po vzniku Republiky československej existovala skôr na mapách. Práve v tomto období mali ľudia z osady veľmi živé kontakty na moravskú i slovenskú stranu. deti chodili do slovenských škôl, za notárom a do kostola sa chodilo do Vrbovíc, za prácou a obchodom však na obe strany. Za frajerkami tiež. Ľudia vtedy, tak ako aj dnes, však presne vedeli, kto je kto, kto odkiaľ prišiel, čo dokáže a aký je človek. Rok 1939 priniesol zmenu. Spoločný štát bol rozdelený na dve časti - samostatný Slovenský štát a Protektorát Čechy a Morava. Sabotovci sa ocitli v Protektoráte - mapy nepustia. Hranica tu bola viditeľná aj citelná, ale predsa len priechodná. Ľudia z osady totiž svoje každodenné kontakty, spojené so slovenskými Vrbovcami, Myjavou, či Senicou, nemuseli preruši-. Mali špeciálne povolenia, ktoré im zabezpečovali v podstate nerušený malý pohraničný styk. Hranica bola, samozrejme, živá aj nelegálne, miestni znalci cez ňu prevážali nedostatkový tovar, hlavne potraviny a, pravdaže, pomáhali utečencom v oboch smeroch.

Najväčší rozkvet zaznamenala osada po druhej svetovej vojne. Združstevňovanie sa osady v podstate nedotklo, patrili pod vplyv javornického štátneho majetku, ale gazdovali si na svojom, ich políčka neboli pravdepodobne pre veľkú myšlienku socializácie až také zaujímavé, takže oficiálne združstevnené neboli do roku 1975. Stavebné pozemky priamo na hranici boli pomerne lacné, a tak sa osada postupom času rozrástla. Stávali tu ľudia z Vrbovíc, Sabotí-a, privydávali sa sem moravské dievčatá. Vznikli zmiešané

rodiny - v spoločnom Československu nič neobvyklé. Rovnako zostali zachované obojstranne priepustné vz-ahy - ľudia chodili obidvoma smermi za prácou, do škôl, na nákupy... Predovšetkým ľudia zo sabotovskej osady boli zamestnaní vo fabrike na moravskej strane, vo Velkej nad Veličkou i na javornickom štátnom majetku. Pracovné príležitosti na slovenskej strane - v JRD Vrbovce, v závodoch v Sobotišti, Senici, či na opačnú stranu, na Myjave a v Starej Turej - využívali tiež, no pomenej.

Začiatkom roku 1993 staronová hranica začala ľuďom od Sabotov, ale aj ostatným denne cestujúcim za prácou, do školy, či za rodinou, aktívne zasahovať do života. Preto to váhanie sabotovských osadníkov, kam sa zaradiť. Nešlo o to, že by mali problémy s etnickou identitou, oni zvažovali, ako ďalej, aby mohli normálne žiť. Či ako Slováci v Slovenskej republike, či ako Slováci v Českej republike. Išlo o štátne občianstvo a všetky výhody i nevýhody s tým spojené. Médiam akoby to unikalo. Robili sa znova hlasné vyhlásenia o statočných národne cítiacich a tiež o odrodilcoch. Nakoniec miestnym referendum väčšina obyvateľov sabotovskej osady rozhodla, že budú patriť k Slovenskej republike. Pôvodná hranica trochu zmenila svoj smer. Sabotovcom (dnes miestnej časti Šance) slovenská vláda prisľúbila plynofikáciu, lepší televízny signál a každý dospelý obyvateľ dostal od štátu (ako odškodné za "-ahanice", ktoré im spôsobilo rozdelenie bývalej republiky) 200-tisíc korún. Deti polovicu. Rovnako česká vláda pripravila finančné kompenzácie pre tých, ktorí odišli zo sporného územia do Českej republiky. A dnes? Na Šanoch majú aktívnu hranicu pod nosom a v nej colníkov neznalých dobre miestnych pomerov a ľudí.

Správanie sa obyvateľov osady U Sabotov - Šance po vzniku aktívnej hranice nebolo ničím mimoriadnym. Na rôznych miestach na svete sa ľudia dostávali do podobnej situácie. Často sa podobné prípady vyskytovali pri vzniku nových afrických štátov v čase ich oslobodzovania spod koloniálnej nadvlády, keď sa neraz hranice určovali "podľa pravítka". Sabotovský prípad možno priradiť k tým, ktoré svojou existenciou potvrdzujú jednu z teórií sociálnej antropológie. Tá hovorí, že štátna hranica nemusí a často ani nie je zhodná s hranicou etnickou či kultúrnou, ale nezriedka predstavuje hranicu sociálnu. To potom vedie ľudí k tomu, že zvažujú sociálne a ekonomické podmienky, ktoré im štáty rozdelené hranicou ponúkajú. Pri ich výbere potom rozhoduje predovšetkým predstava o výške životnej úrovne, pracovných možnostiach, životných perspektívach a nie ich etnická identita. Ľudia od Sabotov sa navyše rozhodovali o svojej štátnej príslušnosti - či budú Slovákmi na Slovensku alebo v Česku.

19. 1. 2004

Autor: *Monika Vrzgula, InZine.sk*
Redaktor: *M M*

● názory čtenářů ● o autorovi ● články tohoto autora ●

(c) 2003 Pohraničí ● (c) design Studio Pomezí
